

KÖZPONTI LAP.

Havi közlemények
a magyarországi irgalmasnővérek
számára.

IV. évfolyam. 1917. augusztus. 8. szám.

Budapest.

Az irgalmasnővérek kiadása. I., Ménesi-ut 27.

KÖZPONTI LAP.

Havi közlemények
a magyarországi irgalmasnővérek számára.

IV. ÉVFOLYAM.

1917.

8. SZÁM.

TARTALOM. Tartományunk gyásza. — Uram, jó nekünk itt lennünk. — Tanítónővéreinkhez. — Földrajzi tanfolyam: Az Olt vidéke. — Az életből: Hogyan készülünk az előadásokra? — Valami a harmóniumról. — Elhunyt nővéreink. — Az én naplóm: A kirándulás. — Szünórák.

Tartományunk gyásza.

Kis lapunk is a legőszintébb fájdalommal gyászolja a drága jó boldogult főtisztelendő *Grötschl főnök urat*, kit két tartomány s főleg a mi kedves Központunk szíve közepéből tépett ki a jó Isten böles intézkedése. Bár gyarló eszünkkel nem vagyunk képesek az Ő terveit megérteni, alázatos megadással imádjuk isteni gondviselő akaratát.

Bizonyára vigaszára fog szolgálni kedves nővéreinknek, ha legközelebbi számainkban néhány vonást közölhetünk a megboldogult életéből, hogy szép példáját szemünk elé állítva, ezáltal is közelebb hozzon bennünket a jó Istenhez.

Addig legalább gyermeki ragaszkodásunk őszinte érdeklődését szeretnők kielégíteni, midőn rövid néhány sorban közöljük szép halála körülményeit.

Bátran állíthatjuk, hogy őnzetlen, buzgó szeretetének áldozata lett. Az orvosok véleménye szerint gyakori utazásai közben kapta betegségét, mely csak egy alapos kimerülésre várt, hogy végzetessé váljék. Július 11.-én, szerdán, Nagyváradról hazaérkezve, már rosszul érezte

magát, de ezt nem vette komolyan, sőt másnap délelőtt Újpesten, délután a szent Rókus kórházban gyóntatta meg a kedves nővéreket, mert közben Kaposvárról érkezett levél, melyben kérték, hogy oda is menjen el, a nővéreket meggyóntatni. Még aznap éjjel el is utazott, de közben, — mint később maga mondta el — már majdnem tűrhetetlen lett baja. Ennek dacára Kaposvárott is mind meggyóntatta még a kedves nővéreket, — ami betegségében is nagy vigaszára szolgált, — konferenciát is tartott még a kis dolgokban való hűségéről, de utána már teljesen kimerülve, sietett lefeküdni; olyfokú dysenteriája volt szegénynek, hogy nem lehetett már megmenteni. — 10 napi betegség után, — mely alatt mély áhítattal vette fel a haldoklók szentségét és többször részesülhetett a szent áldozásban, — július 25.-én reggel $\frac{1}{2}$ 5-kor csendesesen elszenderült.

Arra kérjük a kedves nővéreket, hogy buzgó imában gyakran emlékezzenek meg a drága megboldogútról, a kinek valóban nagy hálaival tartozunk, irántunk mindenkor tanusított önfeláldozó szeretetélért.

Uram, jó nekünk itt lennünk.

(Kleine Geistliche Wiese.) (Máté, 17. 4.)

Gabriella nővér — számot adva az elmélkedéseiben tett haladásáról, így ír egy misszionárius úrnak, ki lelki vezetője volt:

„Idestova hat hónapja annak, hogy az elmélkedésben tapasztalt nehézségeimről beszéltem önnel. Ó, mily nehezemre esett akkor még e szent gyakorlat! Mily kevés kedvet éreztem hozzá! Valóságos kín volt reám nézve az elmélkedéshez menni, s főképp, abban végig

kitartani. Örültem, ha valami ürügy alatt megszabadulhattam tőle. S habár ez ürügy nem is volt mindenkor alapos és megokolt, mégis szívesen éltem vele. Mennyit vétettem ily módon! Igazán az elkárhozás veszélyében forogtam!

A nővérek katekizmusából el-elolvastam ugyan az elmélkedés magyarázatát, de nem értettem ahhoz, hogyan vegyem gyakorlatba, sőt nem is nagyon igyekeztem azt jól megérteni. Már az elmélkedés kezdetén azt sem tudtam, mihez fogjak; gondolataim ide s tova csapongtak, unalom fogott el, s **roppant lassan telt el** a félóra. Mikor végre jelt adtak a befejezésre, valóságos megváltásnak vettem. Lelkiismeretemet azonban mégis nagyon bántotta, hogy ily csekély bennem a jámborság és áhítat, s nagyon szerencsétlennek éreztem magam emiatt.

Ön, Uram, részvételt volt irántam. Jóságosan és türelmesen részletezte előttem az elmélkedő imának helyes és hasznos módját, és buzdított, hogy jóakarattal és kitartással fogjak a munkához, szent Teréz ezen szavaira emlékeztetvén: „Sohasem érjük el, hogy az égi forrásból vizet meríthessünk, ha előbb alá nem vetetlük magunkat a fáradtság és szenvedés keresztvizének.“ — Így szólt ön akkor hozzám: „Csak ne rettenjen vissza az első nehézségektől; én megígérem önnek, hogy nemsokára litkos mannát talál az elmélkedésben, s az csodálatosan táplálja majd lelkét és százszorosan kárpótolja minden fáradtságért, amibe az eleinte került.“ — S ez valóban megtörtént. Hogyan köszönjem meg önnek, Uram! A jó Isten maga legyen érte jutalma!

Úgy teszek tehát, amiképen tanította: Előbb figyelmesen meghallgatom az elmélkedés tárgyának felolvasását, és komolyan megkísérlem, hogy gondolkozzam fölötte. Ha aztán úgy látom, hogy ez a tárgy nem felel

meg lelki szükségleteimnek és hajlamaimnak, hogy lelkem és szívem számára semmit sem találok benne, akkor más tárgyat keresek, amely jobban hozzám illik, lelkemnek nagyobb hasznára van; olyant, ami fölött sohasem elmélkedhetünk eléggé. Iyenféle elmékedési tárgy van elég. Például: lelkem üdvössége, a négy utolsó dolog, minden földi dolog hiábavalósága, az örökkévalóság, Jézus élete és szenvedése, a legfőbbesebb Ol-táriszentség, Isten szeretete, az imádság, áhitatgyakorlataim, a lanyhaság, a kegyelmekkel való visszaélés, állapotbeli kötelmeim, szent hivatásom különböző ére-nyei, az önmegtagadás szüksége, szent szabályaim, stb.

Az elmékedés kezdetén, amennyire csak lehet, arra törekszem, hogy Isten jelenlétébe helyezkedjem. Miként ön nekem ajánlotta, sohasem félek, hogy túlsok időt fordítok erre a gyakorlatra. Elképzelem, miként veszi teljesen körül és halja át egész lényemet a mindenütt jelenlevő Istenség, s felébresztem magamban az élő hitet. Arra törekszem, hogy meggyőződésemmé váljék az a tudat, hogy Isten valóságban és lényegileg velem van, hogy lát és hall engem megkezdett elmékedésem tekintetében ítélni fog egykor, s aszerint, amint jól vagy rosszul végeztem azt, megjutalmaz vagy megbüntet; és hogy talán örök üdvöm függ ettől. Elképzelem, hogy szeretett Üdvözítőm tényleg mellett van, s én — mint sz. Magdolna, — lábaihoz borulok. Megalázódodom előtte, mint a szegény vámos és bocsánatát kérem; imádkozom.

Ó, mily jól esik nekem ez a készüllet! Legalább is jóakaratomnak megnyilvánulása, és sikeresen készít elő arra, hogy jól végezzem elmékedésemet, s ez bizonyára nagy eredmény ahhoz a kis fáradsághoz képest, amelybe került. Miközben fölgerjesztem magamban ez indulatokat, lelkem mélyét néha egész hirtelen

áthatja Isten jelenlétének eleven tudata. Úgyszólván nem is érzem többé magamat, hanem csak Istenemet. Szent Fölsége előtt mélyen alázódok és megszegyenülök, de egyben érzem, mint tágul ki szívem a szeretettől. Az áhítat könnyei ömlenek szememből, mennyei tűz halja át szívemet, s csupán annyit tudok mondani: Istenem, én Istenem! Attól kell félnem, hogy felindulásom külsőleg is észrevehető lesz, azért teljes erőmből igyekszem azt elpalástolni. Annyira eltölti lényemet Jézus jelenléte, hogy lábait csókolgatom bensőséges szeretettel. S ha ilyenkor bűneimre, s egyben az ő mérhetetlen irgalmára és hozzám való különös szeretetére gondolok, mély megszegyenülés fog el. Akkor áldozatul ajánlom fel magam neki, hogy feledtessem vele azt a nemlétzést, amit azelőtt okoztam. Majd elfogja lelkemet az az égő vágy, hogy Istent az egész világon mindinkább megismerjék, szeressék és tiszteljék. E szándékra hozom meg saját énem áldozatát; ecélből százszor is odaadnám életemet.

Ilyen mennyei pillanataim vannak néha mindjárt az elmékedés kezdetén, néha pedig csak később. Ön azt mondotta volt, hogy ez kis jutalma lesz a vett fáradságnak, de, hogy ne ragaszkodjam hozzá túlságosan, s ne is búsuljak, ha ez az érezhető öröm elmarad.

Az ily mennyei benyomások idején éppen nem törekszem többé arra, hogy tovább gondolkozzam és keressek. Úgy teszek akkor, mint a méhecske, amely mézzel telt virágra talált; ottmarad és addig szívja, míg csak édes nedvet talál, és csak akkor megy át a másik virágra, mikor az előbbit kimerítette. Ezen állapotban inkább érzek, látok és hallok, mint cselekszem; átengedem magamat az isteni működésnek és óvakodom attól, hogy azt megzavarjam. Ezen szent felbuzdulás állapotában maradok mindaddig, míg az lelkemet

eltölti, még ha az egész elmélkedési időn át tartana is. Ezen felbuzdulás néha a nap folyamán, vagy **munka** közben is visszatér, s ilyenkor újra érzem, miként emelkedik lelkem Istenhez.

Ha azonban nem érzek ily mennyei kegyelmeket, — ami sokszor megtörténik, — nem nyugtalankodom. Megértettem, amit ön oly gyakran mondott nekem: hogy Isten azt akarja, hogy arcom veritékével keressem őt, s hogy ez sokkal érdemszerzőbb, mint az érezhető vígasztalás az imánál. Ilyenkor arra törekszem, hogy az elmélkedés tárgyának megfelelő különféle módszereket gyakorlatba hozzam, miként ön arra tanított. Ha tehát valamely igazságról, erényről vagy vétekről elmélkedem, akkor először annak fogalmával igyekszem tisztába jönni és legfontosabb tényeit megállapítani. Ekkor azt kérdelem magamtól: miféle érzelmek hassák át lelkemet és szívemet e tárgyat illetőleg; szeret-e avagy gyűlölet? stb. Majd az indítókákat vizsgálom, amelyek ez érzelmekre vezessenek; fontolgatom, mily méltó, mily hasznos, mily könnyű, mily szükséges, mily kellemes az. Azután visszapillantást teszek, hogy önmagamon, részletekben lássam, hogy állok e tekintetben. Mérlegelem, miféle akadályokkal kell majd megküzdenem, és mely gyakorlati eszközöket használnom, hogy Isten figyelmeztetésének eleget tegyek. Mindezen megfontolásokat imákkal elegyítem, hogy Istentől világosságot és erőt nyerjek, s egyben a bánat, hála, és szeretet jámbor indulataival kapcsolom, stb.

Ha pedig Jézus életének egyik titkáról vagy eseményéről elmélkedem avagy az utolsó dolgok egyikéről, akkor a másik, ily tárgyakra alkalmas módszert követem. Látok, hallok, érzek, érintek; a személyeket szemlélem, szavukat hallgatom, tetteiket figyelem, és mindezen megfontolásból elmém okulást, szívem buzdulást merít, és gyakorlati elhatározást teszek.

Mikor elkezdtem jobban végezni elmélkedéseimet, azt gondoltam magamban: Mire való a megfontolásoknak egész hosszú sora? És ha pl. az elmélkedés tárgyául az alázatosság szolgált, úgy véltem, hogy első pillanatra átlátom annak szükségét, és tudom, mit kíván tőlem. De nagy csalódás ez, s a lelki restségnek kézzelfogható bizonyítéka! Ezen megfontolásoknak, melyeket az adott módszer értelmében az elmélkedés tárgya fölött tartok, nagy előnyük van. S pedig elsősorban önmagamra nézve, mert e fontolgatás új meg új gondolatokat és alaposabb tanulmányt nyújt ez erényről, s még inkább meggyőz annak szükségéről. De nagy hasznom van belőle tisztaságomban is. Gyakran kell egy-egy jó szót mondanom a gyermekeknek; így sokkal meggyőzőbben beszélhetek, és sokkal inkább eléjök tárthatom az indítókákat és eszközöket, mert az elmélkedésben világosságot nyertem róla.

Sajnos, még most is igen sok szórakozottság kísért az elmélkedésnél, mert képzelmem nagyon csapongó. De arra törekszem, hogy éber legyek, és — miként ön nekem mondá, — ahányszor ellentálok a szórakoztató gondolatoknak, mindannyiszor erényt gyakorlok és érdemeimet gyarapítom. És ha annyira lefog a szórakozottság, hogy épen nem tudok tőle szabadulni, akkor az ön tanácsa szerint éppen ezt választom elmélkedésem tárgyául és azt fontolgatom, hogy e szórakoztató gondolatokkal szemben miképen viselkedjem; így aztán sokszor nagyon praktikus és üdvös elhatározások érlelődnek meg bennem.

Ha némelykor annyira **száraz vagyok és képtelen** arra, hogy két gondolatot összekapcsoljak, azt **gondolom**, hogy Isten ezt bűneimért való elégtételül engedi meg. Ha alázattal és bátran viselem el e megpróbáltatást, megtisztulok általa. Vagy pedig jó alkalomnak tekintem

arra, hogy bátor elviselésével Isten iránt való nagyobb szeretetemet kimutassam. Vagy pedig üdvös oktatásnak tekintem, amellyel Isten arról akar meggyőzni, hogy magamtól semmire sem vagyok képes, s mindent Isten irgalmától kell várnom. Ekkor dicsérem és magasztalom az Urat, anélkül, hogy elveszíteném bátorságomat. Ha pedig még imádkozni sem tudok, akkor úgy teszek, mint Jézus az Olajfák hegyén; egyesülök Isten szent akaratával. Áldozatul hozom magam neki és késznek nyilatkozom, hogy egész életemen át így szenvedjek, ha csak elértem azzal, hogy isteni Mestereimet jobban megismerjék, szeressék és kevésbé bántásák az emberek. Ön azt mondotta nekem, hogy egyetlen ily imádság vagy tény Isten előtt többet ér, mint az elragadtatásnak vagy a szeretetnek hősiessége. Mily vigasz ez reám nézve.

Azt sem felejtsem el soha, amit szintén ön ajánlott, hogy az elmélkedés befejezése előtt gondoljam át, mi a tennivalóm a következő elmélkedésig Istenre, önmagamra, nővértársaimra, a gyermekekre vonatkozólag, stb. Megállapítom, melyik főhibámat kerüljem, melyik erényt gyakoroljam. Ekkor aztán elhatározást teszek, s azt napközben gyakran megújítom és gyakorlatba hozom. Mily megszentelő hatása is van az elmélkedésnek!

Gabriella nővér.

Szent Vince Atyánkat az elmélkedő imában tanúsított állhatatossága tette oly nagyra Isten Egyházában. A szeretet leányát is ezen gyakorlat teszi Isten Szíve szerinti nővérré és képessé, hogy mérhetetlen sok jót műveljen. Ezért mondotta szent Vince is: *„Adjanak nekem egy irgalmas nővért, akit az imádság szelleme lelkesít, s én bizton reményelem, hogy csodálatos áldás kíséri minden munkáját.”*

Tanítónővéreinkhez.

A tanítónővér igyekezzék, hogy féljék s egyben szeressék is a gyermekeket, s hogy bár mindenkor bizalommal közeledhessenek hozzá, az iskolai fegyelmre annyira jelentős tiszteletnek, illedelemnek és kellő hallgatásnak korlátaikat át ne lépjék.

Még a Balkán-háborúk idejében történt, hogy egy idősebb nővér elüljárói megbízásából szintén a sebesültek ápolására sietett. Szent lelkesedése csodálatra ragadott nem egy lelket, s midőn szavát tették előtte, hogy oly buzgalommal siet a fárasztó munkatérre, akárcsak hivatása első éveinek tüze sarkalná, ezt a szép feleletet adta: „A szent hivatásban mindig ifjú marad a lélek!”

Mintegy szent Vince Atyánk azon óhajának adott kifejezést, mellyel az egyszerűséget ajánlja nővéreinek; s miben nyilvánul ez jobban, mint a gyermekies lelkületben. Talán azért vezette szent Alapítónk leányait a gyermekek közé, hogy erről soha meg ne feledkezzenek másrészt odahelyezte azért is, hogy az isteni Üdvözítő féltett kincseit reá bízta, legyen őre a kis nyájnak; nevelje, tanítsa őket, Jézus szent Szíve óhajának megfelelően.

Már most hogyan valósíthatják ezt meg? 40, 60, 80 gyermek is van sok helyen egy-egy osztályban; ott szoronganak a padokban egymás mellett. Göndör kicsi fejük néha alig látszik ki a padból; s annak a sok puffók arenak ártatlan szeme mind egy irányba néz, egy helyen pihen meg: a nővér jóságos tekintetén. Mint a kis virág szétnyitja reggelenként kelyhét, hogy magába szívja az üdítő, erősítő harmatot, úgy várják a parányi

esemeték, mohó vággyal lesik, mi lesz most, mit kapnak, mit hallanak? Lány a lelkük, mint a viasz, minden, még a legesekélyebb benyomásnak is enged; tiszta, mint a tükör, melyen még a legparányibb lehetőség is homályt, foltot hagy. Midegyikük egy-egy rejtélyes kis csodavilág, melyet tanulmányozni kell, ha jól, sikeresen akarjuk kezelni.

Szinte meginog lábunk alatt a talaj. Mit kezdünk velük? Tán valamennyi pedagógiai igazság eszünkbe jut, csak úgy kergetik egymást, de a sok közül egy sem illik jelen helyzetünkre.

S míg így aggódunk, töprengünk, feltűnik mellettünk a jóságos Jézus alakja. Szelíden súgja fülünkbe: Tanuljatok lölem!

Ő a Mester, a tanítók eszményképe; még inkább kell, hogy az legyen az irgalmas-nővéreknek! Ott az Ő iskolája. 12 tanítványa van; közéjük telepszik, kérdezi, hallgatja, kioktatja őket, több dologban tanácsot ad nekik, résztvevő szívvel vigasztalja őket. Sokat, sokfélét mond. Tanításának tárgya, előadásának módja változó, — de állandóan, valamennyi beszédében megnyilvánul szent Szívének nagy szeretete s ezzel lelkesíti hallgatóit, szeretetre gyújtja a szíveket. Vonzódnak a jó Mesterhez, lakása után kérdezősködnek, szava parancs, tekintély előttük, tisztelettel tekintenek rá, félnek Őt megbántani, gyermeki őszinteséggel, bizalommal közelednek feléje.

S most is így van. Bárhová kövessük az Úr Jézust földi életében, azt tapasztaljuk, hogy — ha voltak is üldözői, kik gyűlölték és halálra keresték, — de hallgatói szívében mindig ott volt a szeretet, a tisztelettel parancsoló félelem, s tanítását nyíltan megzavarni soha senki sem merte. Igazán elmondhatjuk, hogy szent szabályunk ezen fenti pontját az Úr Jézus példájából merítette szent Vince Atyánk.

Ilyen mintakép után nem is oly nehéz megvalósítani ezt az elvet: *törekedjék a tanítónővér arra, hogy féljék, s egyben szeressék is a gyermekek.*

Félelem és szeretet — ellentétes fogalmak — s mégis kell, hogy mindegyik meglegyen a gyermeki lélekben.

Van sok gyermek, ki természeténél fogva fél a nővértől. Hogy miért? Talán különös előtte az öltözete. Ez inkább a kisebb gyermekeknél fordul elő. Magam is ismertem néhány ilyen kis embert, akik szóba sem álltak nővérrrel; sírtak, ahogy a torkukon kifért. Nem rég egy ilyen kis hős, aki még a románokat is el akarta verni, mert elvitték a játékait, mikor először meglátott, első pillanatra elámult, majd meg — menten eltűnt az asztal alatt.

Néha még az iskola padjaiban is akad ilyen kis vadvirág. Minél nagyobb lesz a gyermek, annál inkább veszít erejéből a félelem, de a tekintély rovására. Pedig ez baj, mert a tanító tekintélye szükséges eszköze a fegyelmezésnek, mi abból is látható, hogy különösen az ideges vagy beteges lelkületű gyermeket a tanító főképp tekintélyével tudja kormányozni.

Léginkább azzal biztosítja tekintélyét a nővér, ha minden tekintetben igazságos és következetes. Érezze továbbá a gyermek, hogy a nővére nemcsak az akaratával erősebb, hanem a tudásban is messze fölötte áll. Különösen nagyobbaknál, kik a mostani mozgalmas időben folytonosan újságokkal jönnek, ne mutassa, hogy ezt vagy azt a dolgot nem hallotta. Egy-két szóval, mintha ismerős lenne előtte az esemény, utaljon a tanulságra, vagy terelje el a beszélgetést. A műveletlen kis lélek ugyanis nem érti föl, hogy a nővére épen abban áll a magasabb lelki műveltsége, hogy nem érdeklődik az újsághírek után. Nagy hiba lenne, ha még kérdezetne is híreket a gyermekektől.

Legyen szaktudása is biztos. Jól készüljön előadására, mert akinek nincs világosság a fejében, az nem tudhat világosan beszélni. A lisztelet kívánja, hogy a nővér a gyermek lelkében tudás tekintetében is csalahatalan tekintély legyen.

Egy kis II. polgárista édesanyja beszélte, hogy a számtani példát, melyet a nővér feladott, a gyermek nem tudta megfejtetni. Édesatyjához fordult segítségért, ki szintén nem kapott helyes eredményt. Az apa ekkor azt a megjegyzést tette, hogy bizonyára a példában van a hiba, a kedves nővér diktálta rosszul. Erre a kis leány lelkesen védeni kezdte a nővért, ki még sohasem adott rossz példát, s most sem tévedhetett. „Nem a példa rossz, — mondotta, — csak mi nem tudjuk megcsinálni.“

Ime! akár saját féltett én-jét védené, nem tudja elviselni, hogy tanítója tekintélyén csorbát ejtsenek!

Ha azt akarjuk, hogy szeressenek tanítványaink, szeressük mi is őket természetfölötti szeretettel. Ez a jóakaró szeretet minden erőlködés nélkül kiesillan szemünkből és szavunkból. Nem egyszer hall a gyermek ajkáról ilyes beszédet a tanító: „Ne tedd ezt vagy azt, szomorú lesz a kedves nővér.“ Hányszor jön az emberhez egyik-másik gyöngédebb lelkületű leányka s előadja aggodalmait: Kérem, nem tetszik rám nehezteni? — Dehogyan neheztek! Miért gondolja? — Úgy érzem! — Mennyire fél, hogy visszatetszik elüljárójának! Milyen könnyű az ilyen lelkek vezetése!

Ilyen eredmény azonban csakis szeretettel érhető el. Kérzi ezt a gyermek még a komoly szavakból is. Egy jó szó, egy nyájas tekintet, egy mosoly elég arra, hogy a gyermeket megnyerjük. Lelke, miként a tükör, mindent híven visszaad. Amilyen képpel beletekintünk, olyant mutat. A kölcsönös szeretet elhárítja az aka-

dályokat, megkönnyíti a nehézségeket, feledteti a fáradságot.

Vannak, kik megfelelnek a nevelés ezen fő elvéről. Megtartják pontosan óráikat, elvégzik hűségesen az anyagot, — de evvel be is érik. Megteszik talán még azt is, hogy szigorúan ellenőrzik tanítványaik minden jártát-keltét. Hivatalos arccal jelennek meg előttük; ha az osztályba lépnek, mint megrettent fiókák rebbenek szét növendékeik, csendesesen húzódnak meg helyükön, nem igen mernek szólni, mert hát mindjárt észreveszik, hogy a kedves nővérnek ma rossz kedve van. Imádkoznak. Utána kezdődnie kellene az órának, de a nővér már nem bírja tovább. „Gyermekek! már megint mit hallottam! . . .“ s szavai csak úgy zúdulnak a kis tömegre; végre megállapodik egy kiszemelt áldozaton. Ez próbál mentegetődni. Újabb rendreutasítás következik, előzetes utánavézés, komolyabb megfontolás nélkül. Még ezzel sem fejeződött be minden; következik a feszes viszony tanító és tanítvány között. A szegény gyermeket alaptalanul elítéli, érezteti vele neheztelését. A kicsi közeledni sem mer feléje, mert meg sem hallgatja, nem hisz szavának, kergeti magától. A gyermek érzi ezt és kerüli, mert rosszakaróját, ellenségét látja a nővérben.

Mennyit szenved így mindkét fél!

Milyen más volna élete, ha egy kis melegséget vinne környezetébe. Legjobb hőmérője ennek a gyermeki lélek. Megengedem, néhánynak olyan a természete, hogy ez nem könnyű dolog, de még sem lehetetlen. Szeretet viszonszeretettel eredményez a gyermeki szíven. Mit nem tesz a növendék elüljárójáért, ha igazán szereti. Könnyen hajlik minden általa ajánlott szépre, nemesre; hamar belátja, fájlalja hibáit. Ilyenné válnak a szívek, ha az isteni Mester szellemében és nevében

dolgozunk. A lelkeket egyedül Ő formálhatja, a szíveket Ő indíthatja meg. Hisz Ő maga mondta: „Tüzet jöttem bocsátani a földre, és mit akarok mást, mint hogy égjen.”

Ha valakinek, úgy bizonyára a nevelőnek kell gyakran így fohászkodnia:

Jöjj el, Szentlélek Isten!
Hajtsd meg keménységünket,
Hevítsd hidegségünket,
Térítsd a tévedteket!

Mondják, hogy Fra Angeliko, a híres festő, mindig imádkozott, mielőtt ecsetjéhez nyúlt, hogy mennyei alakokat ábrázoljon. Mennyivel inkább kell nekünk imádkoznunk, hogy élő emberek halhatatlan lelkét nevelhessük; magunkba kell szállnunk, ha a gyermek lelkéhez akarunk férkőzni. Ne így mondjuk: Uram, javítsd meg felebarátomat!... hanem: Engedd, kérlek, hogy jobbá váljak én, hogy megnyerhessem neked felebarátomat!

S ha hibázni látjuk, ne hirtelenkedjünk, ne törjünk rögtön pálcát fölötte, ne idegenítsük el őt magunktól, ne oltuk ki szívéből a szeretetet, hanem intézzük magunkhoz e kérdést: Vajjon jobb vagyok-e nála? elég erős, állhatatos? ment a visszaeséstől? Nem az én tökéletlenségeim okai-e annak, hogy a vezetésemre bízottak oly tartózkodók, hidegek, közönyösek a nővérek iránt?

„Az imádságban nyilvánuló felebaráti szeretetnek csodatevő ereje van,” — mondja Goethe.

A gyermekekhez menet törekedjünk megvalósítani az alábbi sorok értelmét:

Mikor belépsz az iskolába,
Legyen arcodon Jézus nyájassága,
Szólítsd köréd a kis gyermekeket...

S ha látsz közöttük rútat, rongyosat,
Gyermeki arccal búbánatosat:
Ismerd meg benn a korán szenvedőt...

Továbbá igazi szívjóságot és lelki nemességet sugározzon minden tettünk és szavunk. A nemesség lekötelez. Nemes, udvarias viselkedésünkkel legkönnyebben megnyerhetjük a gyermeket. Ne neveljük ki őket ügyetlenségük, tudatlanságuk miatt. Sohase szóljunk rájuk nyers hangon, s ne szégyenítsük meg őket mások előtt. A mi nemes viselkedésünk nemessé, udvariassá teszi a gyermeket irántunk is s tiszteletet kelt lelkében.

A tisztelet, szeretet mindig magával hozza a bizalmat. Akárhány gyermek édesanyjának nem nyilatkozik oly őszintén, mint a nővérnek. S hogy összeszorúl kis szíve, ha senki sem ügyel rá, senki sem hallgatja meg, s szegényke szenved némán, csendesen. Nem egyszer megtörténik: hogy feledtesse magával keserűségét, mindenféle helytelenséget követ el.

Legyünk védői, vezetői a gyermekeknek. Adjunk nekik időt arra, hogy szívüket kiönthessék előttünk. Ha őszinte részvéttel vagyunk irántuk, ez jó hatással van lelkükre, mit évek után is emlegetnek, s ki tudja, nem tartja-e vissza egyiket-másikat egykor a bukástól, erkölcsi sülyedéstől.

De ne éljünk vissza a gyermek bizalmával, ne tegyük beszéd tárgyává a tőle hallottakat, mert ha ezt észreveszi, elzárkózik.

Azonban, úgy a szeretet-, félelem-, és tisztelettel, mint a bizalom fejlesztésével ne essünk szélsőségbe. Mindent helyén és idején, mindent okkal-móddal. Különösen a nagyobb gyermekeknél vigyázzunk, hogy a szeretet ne váljék természetessé. S ez teljesen a nővér-

től függ. Tiszteletet parancsoló magatartása sohase engedje nagyon közel magához a gyermeket, nehogy e közeledés bizalmaskodássá fajuljon. Ilyenkor már haladoklik a tisztelet, s a szeretet nem nevel többé, hanem ront. Lássá a gyermek jóakaróját, de ne magához hasonló társát a nővérben. Azon legyünk, hogy az iskolai fegyelemre oly jelentős tiszteletnek, illedelemnek és hallgatásnak korlátait át ne lépjék.

Sohase vegyüljön társként tanítványai közé a nővér. A tanítás idején való élcélődés bomlasztóan hat a fegyelemre. Bár a gyermek örömet nevet, mégis rossz néven veszi, ha elüljárója a tanítás idején túlságosan víg s előadása is az. Szinte megkívánja a gyermek, hogy legyen mellette egy erős kar, mely őt fentartja, melyre szívesen támaszkodik. Csak akkor igazán vidám, ha érzi, hogy van mellette állandóan valaki, hogy gondosan őrködik fölötte egy szem, mely figyelemmel kíséri és javát akarja.

Fáradozzunk tehát Istenbe vetett bizalommal, kitartással, s méglesz növendékeinkben a szeretetet, tiszteletet parancsoló félelem, bizalom — a fegyelem lazítása nélkül, — s boldog lesz életünk. Egy jó nővér jegyezte meg a napokban, egy ilyen lelkületet elérülő levél olvasása után: Oly boldogság, mikor így beismerik hibáikat! Mily könnyen vezetheti az ember a lelket!

S mit szól ehhez maga a jó Mester a nagy napon? — Jöjj Atyám áldotta, bírd a számodra készített országot! — És ez bizonyos, mert a Szentlélek Úristen maga mondja a saját üdvükért aggódó lelkeknek: — *Más lelkét megmentetted, a magadét mentetted meg!*

Földrajzi tanfolyam.

Az Olt vidéke.

(Folytatás.)

De most már elbúcsuzunk a románoktól s folytatjuk utunkat keleti irányban. Kis ideig még a Fogarasi-havasok alacsonyabb ágai között halad vonatunk, majd kiérve azokból, egy majdnem köralakú síkság: a gyönyörű *Bárca-ság* szélén látjuk magunkat. Búza, rozs, de leginkább árpatermő földek között visz utunk a síkságon át. Jobbról, balról kisebb-nagyobb falvak fehérlenek. Minél inkább közeledünk a síkság széléhez, annál inkább élénkül az út, a mező. Járókelő emberek sietnek erre is, arra is. Vonatok zakatolása, kocsik dübörgése, gyárak mormogása jelzi, hogy közel járunk egy nagyobb városhoz. Nagot füttyent nemsokára vonatunk, s mi megérkeztünk az Olt vidékének legszebb városába: *Brassóba*. Kevés városnak oly szép a fekvése, mint Brassónak. Csak egy oldala nyílik sík területre, a többit magas, erdős hegyek veszik körül. De legmeglepőbb közvetlen a város felett a *Cenk-hegy*. Föl-sétálunk majd oda is, de előbb körülnézünk a városban. Rend, csínosság, tisztaság látszik mindenütt; fényt, pompát azonban hiába keresünk. Vegyesen magyar, német és oláh szavak ütik meg fülünket. Nagy a városban a forgalom, sok a kereskedő és iparos. Brassó ipara és kereskedelme ma is előkelő helyen áll az országban. Hatalmas posztógyára olyan hírnévnek örvend, hogy bátran kiállja a versenyt bármely külföldi gyárral. Számos magasabb, valamint kítűnő alsóbb iskolái folytán Brassó ma hazánk legműveltebb városai között van. Épületei közül magasan kiemelkedik a fekete-templom. Nem hiába büszkék erre Brassó németjei, a szászok. A 14. században kezdték meg építését, melynek költségeihez úgyszólván az egész külföld hozzájárult. Csaknem 50 év kellett, míg befejezték ezt a gótstíli műremeket. Mikor Erdély a Habsburgok hatalmába került, a császár Karaffa tábornokot küldte Brassóba, hogy a várost szedje rendbe. Karaffa csapatai

a fellegrvár átadását követelték, de a polgárság ellenesze-
gült, mire az osztrák zsoldosok a várost felgyújtották,
1688-ban. Le is égett az, csupán a templom maradt meg,
bár a teteje annak is elhamvadt. A fekete füst, a korom
ráégett a falakra, azóta hívják a nagy templomot fekete-
templomnak. Főoltára, egész felszerelése a régi festészet,
szobrászat, ötvösség remeke.

Menjünk most föl a Cenk tetejére s onnan gyönyör-
ködjünk a panorámában, mely élénk tárul. A háború
előtt a Cenk tetején hatalmas emlékmű állította meg
az utast. A millénium esztendejében emelte a magyar
állam e szép művet. Egy 24 méter magas oszlop tetejéről
karddal és pajzzsal felfegyverzett Árpádkorabeli vitéz te-
kintett alá és őrködött a szép haza fölött. Mikor tavaly a
románok betörték, első dolguk volt, hogy fölrobbantották
e szobrot. Brassó városa azonban a Műemlékek-Országos-
Bizottsága közreműködésével még ez évben fölláttatja
ez emlékművet, mely a régítől eltérőleg, nem Árpádkori
vitézt, hanem magát Árpád vezért ábrázolja majd.

Brassóból a legélvezetesebb és legszebb kirándulások
egész sorát tehetjük a mögötte elterülő Brassói-havas-
sokba. De ha a fáradságtól való félelem visszariasztana
e havasi tájak meglátogatásától, a Tömösi-szorosba
való kirándulást még sem mulaszthatjuk el. Mint Nagy-
szeben a Vöröstorny-szoros kapuja, azonképen Brassó
a Tömösi-szoros kapuja. Ezért folytatott főleg Ro-
mániával oly élénk kereskedést, ezért folyt határában
annyi vér a haza védelmében. Jobbra a Keresztény-havas,
balra a Nagykő-havas emeli fel sziklafejét. A havasok
közt a Tömös vize zúg alá, versenyt zajongván a prűsz-
kölve, zakatolva felkapaszkodó vonattal. A Tömösi-szo-
rosból a Predeále-hágó vezet át Romániába, a sinajai völgy-
be. Sinaja egy pompás fensíkon fekszik, tündérme-
sébe illő környezetben. Az alpesi hegyek buja tenyészete,
gazdag állatvilág, fenyőerdők illatos ligetekkel, vadul meg-
szagattott bércek csodálatos sziklaalakulatokkal, omló
zuhatagokkal, pompás rétek kristályvízű patakokkal. Nos,
és a sok tündérpalota: az előkelők mesés berendezésű,
páratlan eleganciájú hoteljei, villái, melyekben csupa fény
és ragyogás minden. Az embert bámulat fogja el ennyi
fény, ennyi pompa, ennyi gazdagság láttára. Önkéntelenül

is felkiáltunk: „Ó mily jó és gyönyörűséges, Uram, a te
lelked mindenben! Tehozzád emel itt fel minden, kinek
gyönyörűsége tellett abban, hogy a földet szent kezed re-
mekműveivel hintsed tele, hogy így mintegy rövidebbnek
tűnjék földi számkivetésünk ideje.” —

Efféle gondolatok közt térünk vissza Brassóba. Ismét
útra készülünk, s elsősorban a bárcasági magyarokat ke-
ressük föl falvaikban. A Bárcaság két szögletében talál-
juk fel őket: a délkeleti szögletben hosszan épült hét, s
az északnyugati szögletben három faluban. E tíz község
magyar lakóit közös néven csángóknak hívjuk. Honnan
eredtek e csángók, mikor telepedtek ide: biztosan nem
tudjuk. Ma a különböző időkben idetelepedett székelyek
utódait nevezik csángóknak. Brassóból kelet felé haladva
1 órai gyaloglás után érjük az első csángó falut: Bács-
falut. Szoroson csatlakozik hozzá egy másik falu, neve:
Türkös, majd egy harmadikba érünk: Csernátfal-
uba, végül Hosszúfalu zárja be a sort. Bizony jócs-
kán elfárad az ember, míg a négy falun végighalad.
Órák kellenek, míg végére érünk. Három kilométer távol-
ságban azonban ismét folytatódik a falvak sorozata: Tat-
rang, Püske és Zajzonnal. E hét falut együttesen
Hétfalunak hívjuk. (Gyermekeknek csak ezt a nevet
mondjuk meg.) A vármegye északnyugati szögletében:
Apáca, Krizta és Barcaújfalu csángó községek
már külön-külön fekszenek.

Emlékeztek még rá, milyen élvezettel szemléltük a
szébbnél-szebb szász falvakat! Egynémelyik a városokkal
versenyez, gyönyörű közművelődési épületeik, villamos
világítás, vízvezeték stb. a szászok jómódjáról tesznek ta-
nuságot. A magyar falvak régebben faházakból állottak,
a szabadságharc óta azonban egymásután építik ők is
szébbnél-szebb kőházaikat, mértföldnyi vonalban egymás
mellé. De míg a szász falvakban széles utcákat, nagy ud-
varokat és kerteket találunk, s terjedelmes földbirtokokkal
rendelkeznek, addig a csángó hét falunak alig van egy
keskenyke sáv határa az erdők alján, a hegyek lábainál,
s így a belsőségekre is kevés jutott. Megkérdezték egy-
szer egy hétfalusi gazdától, mi az oka, hogy ily szűk a
határuk, udvaruk, gazdaságuk. Erre elmondta az öreg
bácsi, amit a nagyapjától hallott. Nagyon régen lehetett,

igaz is lehetett; kezdi a beszédet az öreg, hát egyszer csak elhatározták a csángók, hogy igazságot kérnek a királytól, mert az már csak még se járja, hogy a szászok földjei fölmásznak a hétfalusiak határára. Meg is jelent egy szép napon az országbíró, hogy igazságot szolgáltatasson. Kimen-tek hát a határba a csángók és szászok is. A csángók a jog és igazság érzetében vonultak az országbíró ünnepi ru- hájukat, eszímát húztak, de előbb egy marék földet raktak a talpuk alá. Megindult a menet a Bárcaságon át a hegyek felé. Jókora utat tettek már meg, az országbíró is elfáradt, a szászok pedig egyre csak azt mondogatták: most is a mi földünkön állunk, itt is a mi földünkön állunk! Már majdnem az ország határához értek, mire az országbíró, ki ekkorra már holt fáradt volt, mérgesen rájuk kiáltott: „Egy lépést se tovább!” — A mai Hétfalu határában tették le a szászok az esküt arra, hogy saját földjükön állanak. Az országbíró persze nem sejtette a szászok furfangját, s az eskü helyéig nekik ítélte oda a földet. A kevésbé élelmes csángóknak pedig a hegyek tövében kell azóta is meghúzniok magukat.

Mihály gazdától pedig a következő népmondát hallot- tuk: Mikor a magyarok és szászok letelepedtek a Bárcaságon, elhatározták, hogy megegyeznek határaik kikerekítésében. A föltétel, melyben megállapodtak, ez volt: N. nap reggelén, ugyane nap hajnalán főzött étellel útra kelünk, s ahol a két fél találkozik, ott lesz a határ. A szászok a kítűzött nap hajnalán hamar talpon voltak. Egy-két marék kását gyorsan megrottyogtatták, s még alig pirkadt, már is útnak indultak. A magyarok azonban hosszasan készülődtek. Sütöttek, főztek, mintha nagy lakomára készülnének, s a nap már jó magasan járt az égen, mikor végre elindultak. Persze nem kellett soká menniök, mert a szászok már majdnem a magyar falvakhoz értek. Nagy volt az öröm mindkét részről. Előszedték elemózsia kész- letüket s kínálgatták egymást, nagy szeretettel. Először a szászok vették fel a szót: Testvérek, magyarok! mi tite- ket nagyon szeretünk, ezért főztünk nektek kását, s hamar útnak indultunk, hogy ne kelljen messzire fáradnotok. A magyarok hírája pedig így felelt: Szász testvéreink, mi még jobban szeretünk benneteket, ezért sütöttünk nektek

libát, főztünk káposztát, hogy magyar vendégszeretettel megvendégelhessünk titeket. Éljen a magyar vendégszere- tet! Éljen a szász előrelátás! kiáltották erre, poharaikat összekocintva.

Természetesen nem így eredt a magyarok és szászok birtokainak aránytalansága, de mindenesetre jellemző ez a népmonda mind a két népre.

(Folytatjuk.)

A Z É L E T B Ő L.

Hogyan készüljünk az előadásokra?

Pia nővér egyedül ül a társulati szobában; egy füzetbe írogat.

Ida nővér vidám köszöntéssel betoppan.

Ida n. Dicsértessek a Jézus Krisztus!

Pia n. Mindörökké, amen. Isten hozta nálunk! Beszélt már kedves nővérünkkel?

Ida n. Ó igen. Tőle jövök, azaz, ott találtam a többi k. nővért is együtt, a kornétruhánál. Ő küldött ide, mert megmondtam, hogy önnel szeretnék kissé tanácskozni. Milyen jó, hogy éppen egyedül van.

Pia n. Igen, egy negyedórája, hogy felküldött jó kedves nővérünk. Azt mondta, hogy már úgyis végére jár- nak a munkával, tartsam csak be a szokott tanul- mányi órámot, amit drága felettes-elüljáróink el- rendelték a tanítónővérek részére; elvégzik most már nélkülem is.

Ida n. (Helyetfoglalva.) Látja, kedves nővérem, éppen ez is egyik dolog, amit kérdezni akartam öntől. Én azzal a napi egy órával éppen nem boldo- gulok. Hiszen amíg megtalálom azt, amiből más- napra készülhetek, körülbelül már el is múlt, s én másnap mégis csak készületlenül vagyok kényte- len beállítani osztályomba.

Pia n. Azt elhiszem, kedves nővérem; magam is úgy voltam vele, amíg egy jó gondolat segítségemre nem jött.

Ida n. Jó gondolat? Jött nekem abból száz is, de egyik sem vált be. Például: mikor először kaptuk a Központi Lapot, s nem tudom, a márciusi, vagy melyik számban jött az első tanítási tervezet a földrajzból, azt gondoltam: Na Idus, ezentúl így fogsz tanítani! Minden földrajz-leckét ilyen érdekes utazással kapcsolatban fogsz a gyermekeknek beadni. Mily élvezet is volt ez az óra! A gyermekek csupa érdeklődés, csupa figyelem! Dehogy kellett valamelyiket meginteni azon az órán!

Pia n. És, aztán, mégsem úgy tanított?

Ida n. Ah! dehogy tanítottam. Hiszen a legtöbbször nem tudtam többet, mint ami a gyermekek könyvében van, s az vajmi kevés arra, hogy érdekesen taníthatnék. Ma is annyit bosszankodtam a nyelvtan órán. Sehogyan sem tudtam megértetni velök, hogy mi az az alanyi mellékmondat.

Pia n. És hogyan tanította?

Ida n. Csak úgy, ahogyan a könyvükben van. Tegnap is úgy voltam vele, hogy sehol sem találtam meg ezt a tételt részletezve vagy kidolgozva. Magamtól meg nem tudom úgy kifejteni.

Ida n. De, kedves nővér, hiszen éppen ezt a tételt részletes tervezetben hozta a Központi Lap, nem is olyan régen! (Belenéz kis jegyzőkönyvébe.) Íme, itt van: az 1917. áprilisi számban.

Ida n. Na, csakugyan! Pedig én is úgy emlékeztem, mintha láttam volna ezt a tételt benne. Kerestem is mind a három bekötött évfolyamban. De azt nem gondoltam, hogy az ideiben találom meg. Látja, mindig így járok. Mindíg akkor jövök rá,

hogy ez is, meg az is megvan benne, mikor már nagy kényszerrel eltanítottam a magam régi módja szerint. De látom, Ön okosabban tesz; kiírja a noteszába, hogy melyik számban mi található.

Ida n. Persze, hogy kiírom, hiszen hogyan jegyezném meg másképen? S bizony csöpp kedvem sincs arra, hogy keresgéléssel töltsen ezt a drága időt, amit a saját munkámra kapok, miután a közösből kivettem részemet. De még ezzel nem elégszem meg. Nézzen csak ide, e táblázatra!

Ida n. Mi ez? Ah, látom, a tananyag beosztása. De mennyi a rovat benne! Mi minden van ideírva, minden tantárgynál?

Pia n. Semmi egyéb, mint az, amit ön, nővérem, naponként keresgél. Az, hogy az illető tanórához honnét meríthetek anyagot, azaz: miből készülhetnek.

Ida n. Jaj, de okos dolog ez, hadd nézzem meg kissé jobban!

Pia n. Nézzük tehát együtt! Például, itt ez az októberi rovat. A magyar nyelvhez: Felszólító mondatok. *Központi Lap, 1916. 300. old.* A földrajzhoz: Világtáj, látkör. Mintalecke. *Néptanítók Lapja, 1914. 197. old.* A számtanhoz: A számkör kibővítése 110—120-ig *Közp. Lap 1916. 304. old.* Olvasmánytárgyalás a közlekedési eszközökről: *Vasárnapi könyv, 1916. II.* Tengeralattjáró kereskedelmi hajó, 241 o. Kórházhajó, 81. o. Gépkocsikon kórház, 342. Vagy a negyedik osztály olvasmányaihoz: Az ősmagyarokról, *Vasárn. könyv, 1916. I. 10. o.* Mire való a légy, meg sok rokona? *Zászlónk, 1912. 201. old.* A kutyáról. A kutya a háborúban. *Vasárn. könyv, 1916. I. 378. old.* És így tovább! Unalmas volna most végig olvasni, de ha óhajtja,

szívesen odaköleszöm, bár ön nem a III/IV.-ben, hanem az V/VI. osztályban tanít.

Ida n. Isten fizesse meg! Bizony elviszem, ha megengedi, de nincs most szüksége rá?

Pia n. Várjon csak, majd hamar kiírom, ami erre a hétre való. Hiszen részben úgysis tudom már, és notickámban is benne van.

Ida n. Nagy hálára kötelez vele, kedves nővérem, hiszen sok mindent találhatok benne az én tárgyaimhoz is. Meg aztán . . .

Pia n. Meg aztán majd maga is följegyzi magának ezentúl, ha valami olyan akad a kezébe, amit a tanításoknál jól felhasználhat.

Ida n. Csakugyan, ezt akartam mondani. De mondja csak, Piuskám, mikor olvasta el ezt a sok mindent, hogy oly jól emlékszik rá, s fel tudja használni?

Pia n. Hogy mikor? Hát úgy vasárnap délutánokon, vagy egyéb szabad időmben. Látja, ha megjön egyik-másik folyóirat, ami nem éppen tanügyi, úgy teszek, hogy állapozom, hogy lássam, van-e benne nekem, vagyis az osztályomnak való. Ha nincs is arra időm, hogy elolvassam, de legalább idejegyzem a kis könyvecskébe, s akkor olvasom el, amikor másnapra felhasználhatom. Ha pedig csakugyan értékes dolog, mindjárt bejegyzem a tananyagbeosztás megfelelő tételéhez is. Látja, itt még sok üres rovat van, de reményelem, lassankint megtelnek.

Ida n. Ha máshonnét nem, de a Központi Lapból biztosan, hiszen majd minden száma hoz egy-két kitűnő mintaleckét vagy vázlatot!

Pia n. De szabad kérdezniem, miért jött hozzám tulajdonképen, mert erre a témára csak úgy véletlenül vetődtünk.

Ida n. Csakugyan, de most már arra nincs is idő, amit kérdezni akartam; majd máskor megint idekérdezkedem, ha megengedi, mert az is nagyon a szívemen fekszik. Most azonban annyira boldoggá tett ezzel a praktikus beosztással, hogy alig várom, hogy én is megcsinálhassam. Milyen pompás lesz így, jól elkészülve tanítani. Hiszen ezek a folyóiratok nálunk is megvannak, de — őszintén szólva, — alig nézi meg valaki; azt mondják: nem érnek rá. De majd megmutatom a mi nővéreinknek is, hogyan tegyenek, s azt hiszem, hálásak lesznek érte. Isten Önnel, s még egyszer, Isten fizesse meg! (El.)

VALAMI A HARMÓNIUMRÓL.

(Folytatás.)

Az **amerikai harmónium** hangzó regiszterei a következők:

a) **Basszus** (vagyis az alsó félre szóló) változatok.

1. **Diapason 8'**. Hangjainak magassága összeesik a zongora megfelelő hangmagasságával, vagyis a hangok úgy hangzanak, ahogy és ahol a vonalrendszerben írva vannak.

2. **Piano 8'** és **Dolce 8'**. Lágyan hangzó basszusváltozatok, ugyanabban a hangmagasságban, mint a Diapason, a két utóbbi regiszter pedig kisebb kar, vagy halkabb részletek kíséretére ajánlatos.

3. **Principal** vagy **Violino 4'**, hegedűhöz hasonló hangok, melyek egy oktávval magasabban hangzanak, mint a Diapason.

4. **Subbas 16'**, mély és sötét hangok. Az egész sor csak 12 hangból áll, melyek a billentyűsor legalsó oktávjában hangzanak. Hangjai egy oktávval mélyebbek, mint a Diapason hangjai.

5. **Clarionet 16'**, szintén egy oktávval mélyebben hangzik, mint ahogy a hangok a vonalrendszerben írva vannak. Hangja klarinétszerű.

6. Basson 8', a fagot vagy bűgösip nevű hangszer hangját utánozza.

7. Cello 8', utánzása a kis bőgő (celló) hangjának.

8. Gamba 8', a fagotéhoz hasonló hangzású, de annál valamivel lágyabb.

b) Diskant (a felső félre szóló) változatok.

9. Echo 8', Melodia 8', és Clarion 8', lágyan hangzó változatok, melyek folytatásai a diskantban a Diapason 8', Dolce 8', és más 8 lábú basszus változatoknak.

10. Cremona 16', Cello 16', fél játékú változatok, melyek vagy a basszusban, vagy a diskantban vannak; utóbbi esetben folytatásai a Subbas 16' és Clarionet 16' basszus változatoknak.

12. Seraphone 8', rendkívül finom, légies hangzású változat. Összekötve a Basson 8', Gamba 8' és Cello 8' basszus változatokkal, igen jó hangzású.

13. Cremona 8', még finomabban és lágyabban hangzik, mint a Seraphone.

A harmonium alaphangzását a basszusban a Diapason 8' és a diskantban a Melodia 8' adják meg.

A 16', 4' és 2' változatok rendszerint önállóan nem használhatók, hanem a 8' regiszter erősítése, illetőleg kiegészítéseképpen, vagy a hangzás módosítása céljából. Ha a 8' sípsorhoz hozzáveszünk egy 4' sípsort, (az amerikai harmóniumnál sípsorról beszélünk, míg a németnél nyelvsorról) a hang erősebb és világosabb lesz. Ha a 4' helyett 16' sípsort kapcsolunk a 8'-hoz, a hang szintén erősebb, de sötétebb lesz. Mivel egy regiszter csak a sípsor egyik felére szól (a magasabb vagy a mélyebb hangokra), a regiszterek beállításával vagy a basszust vagy a diskantot erősíthetjük vagy gyöngíthetjük. Ha például a diskantban egy melódiát ki akarunk emelni, úgy beállíthatunk két 8' és 4' diskant változatot, a basszusban pedig egy gyöngé és lágy hangzású 8' változatot.

(Folytatjuk.)

ELHÚNYT NŐVÉREINK.

14. Pitas Hedvig Abília nővérünk, meghalt Budapesten a Szent Rókus kórházban, 1917. április 27.-én.

Hívatásának kezdete óta betegeskedett. Bár tudtuk, hogy betegsége gyógyíthatatlan, mégsem számítottunk arra, hogy így gyorsan távozzék körünkől. A halála után megtartott kis konferenciában majdnem minden nővér tudott róla épületes vonásokat elmondani. Különösen kiemelték lelki összeszedettségét; sohasem fogott valamely munkába anélkül, hogy keresztet ne vessen magára.

A betegeket nagy szeretettel és áldozatkészséggel ápolta. Mikor a ravatalon feküdt s hozzájöttek betegei, egyik férfi-beteg hangos sírásban tört ki: „Hányszor kértem a kedves nővért, hogy — ha meghalok — ő fogja le szememet, s íme, ő most megelőzött.”

Majd azon szép erényét emelték ki, hogy, ha nehezére esett valami, azt szokta mondani: „Az engedelmesség állított ide, a jó Isten meg is fog segíteni.” Ha pedig érdemtelenül dorgálták, ami a szigorú orvos úr részéről sokszor megtörtént, esendesen túrt és mentegőtődzés helyett egyszerűen bocsánatot kért. Mikor ugyanezen doktor kedves nővérünk halálhírét vette, semmit sem szólt, de a szemében megjelenő könnyek eléggé beszéltek.

Erényessége különösen betegségében nyilvánult; nagyon türelmesen szenvedett, s a legcsekélyebb szolgálatot is nagy hálával köszönte meg. Ha meglátogatták a nővérek, mindig mosolyogva fogadta őket. Február havában még szentmagányát végezte, s utána többször mondogatta: Úgy végeztem szentmagányomat, mintha utolsó lenne ez életben. Pedig még nem sejtette akkor, hogy rövid két hónap múltán meg fog halni.

Nagy buzgósággal és szeretettel készült utolsó út-

jára. Többször mondotta betegségében: „A szemináriumban arra kértem a jó Istent, engedné meg, hogy legalább két napig hordhassam a szentruhát, aztán szívesen meghalok. S íme, a jó Isten sokkal többet engedett.“ — Majd ismét: — „Örülök a halálnak, mert azután már nem veszíthetem el szent hivatásomat.“ Az utolsókenet szentségét is maga kérte, mert, mint mondani szokta: „Nem tudom, meddig bírom.“ — Azon éjjel azt álmodta, hogy szép arany koronát kapott, de annak egy része még teljesen hiányzott. Kedves nővérünk azt mondta erre, hogy azt még ki kell egészítenie, addig nem halhat meg. Csakugyan, még vagy három héttig élt még ezután.

Halála előestéjén azt kérdezte tőle kedves nővérünk, mikor kíván meggyónni, hétfőn-e, vagy kedden? Nálunk a heti gyónás ugyanis hétfőn és kedden délután van. A keddi napot választotta, de minthogy délfelé nagyon rosszul lett, mégis jobbnak vélte, még aznap elvégezni utolsó szentgyónását. Utána boldogan mondotta: „Hála Istennek, most már egészen készen vagyok. De azért ma mégsem szeretnék meghalni, mert nem volt itt az Úr Jézus.“ — A betegszobában ugyanis hétfőn pihenőnap van, s a beteg nővérek ezen napon nem áldoznak. Napközben gyakran felsóhajtott: „Édes Jézusom, mikor jössz már el értem!?“

Azon kérdésre: imádkozik-e majd értünk Isten trónja előtt, így felelt: „Csak ne nagyjanak sokáig a tisztító tűzben; s azután . . . azután majd meglátják.“ Így telt el néhány nap, s a jó nővér folytonos vágyódással telt el az Úr Jézus eljövetele iránt. Végre pénteken reggel, ugyanazon időben, mikor a szentáldozáshoz szokott készülni, nyugodtan, minden haláltusa nélkül, elszenderült. Utolsó pillanatáig eszméletlen volt, s két perccel halála előtt is még minden erejét összeszedte, hogy az odanyújtott fészületet megcsókolja.

15. *Gugler Erzsébet Lucina nővérünk, meghalt Pinkafőn, 1917. május 15.-én.*

Igazán minta-nővérnek tekintettük kedves Lucina nővérünket, mert az összes erények elnyerésében nagyon törekvő volt állandóan. Elüljáróival szemben gyermekiesen őszinte; ha bármi kételye, aggálya volt, azonnal eloszlott, ha azok véleményüket nyilvánították vagy tanácsot adtak neki.

Konyha-tisztségében nagyon buzgó és tevékeny volt; igyekezett azt mindig jobban és tökéletesebben végezni, azért nagy volt az öröme, ha valami újat tanulhatott. Konyháját mindig nagyon tisztán és csinosan tartotta, minden a maga helyén és rendben volt abban. A szent szegénységet szívesen gyakorolta, s igen beosztott mindent, hogy kevésből is ízletesen és jól főzzön.

Természete igen hajlott a hevessegre, de annyira féken tartotta s indulatain annyira uralkodott, hogy — aki nem ismerte őt közelebbről, — nagyon nyugodt és csendes természetűnek gondolta. Bármennyien jöttek is a konyhába, mindenkit nyájasan és türelemmel hallgatott meg, s barátságos arckifejezéssel szolgált ki, pedig néha 2—3 helyett is dolgozott.

Az önmegtagadást nemcsak egészségében, de főképen betegségében, nagy mértékben gyakorolta. Amíg csak megengedték neki, mindennap fölkelt és — bár alig bírt a lábán állni, — a lépcsőn át levánszorgott a kápolnába, csakhogy a főtisztelendő úrnak ne kelljen miatta fölfáradnia a betegszobába. S inkább nélkülözött sőt éhezett, semhogy valakinek fáradságot vagy munkát okozzon.

Hosszú betegségében a türelmes szenvedésnek példáját adta. Ismételten erősítette, hogy nem kíván tovább élni; szívesen meghal s nem fél a haláltól. Halála napján még reggeli 8 órakor részesülhetett a szentáldo-

zás kegyelmében. Ez alkalommal alig érthető szavakkal megkérte jó öreg plebános urunkat, hogy imádkozzék érte a szentmisében, s ez sírva ígérte meg. 9 órakor elimádkoztuk mellette a rózsafüzért, s ő velünk imádkozott; az egyes szemeket tologatta, s a negyedik tizednél még annyi ereje volt, hogy feszületét megcsókolta. A szentolvasó befejezése imádságos, csendes életének is befejezése volt. Miként egész életében, úgy a ravatalon is rendkívül tiszta, szűzies benyomást keltett; úgy feküdt ott, mint egy letört liliumszál. A jó Isten adjon neki örök nyugodalmat!

Az én naplóm.

A kirándulás.

Az előző fejezetben tett ígéretem beváltva, Most érdekes eseménynek leírása kerül sorra. Nem hiszem, hogy ilyesmi még előfordul életemben. Azért méltó lehet rá, hogy naplómban megörökítsem. Az idő múlt; s már két évet töltöttem e kedves házban, Kis bajoktól eltekintve, nagy örömben, boldogságban, Újra megjött a szép tavasz, s virágdiszben pompázott; A ragyogó, tiszta égen derűs napfény mosolygott. Jó szolgáló-nővérünk is, tekintve a szép időre, Kirándulást tervezett a növendékek örömére. Terve volt, hogy mindannyian kimenjünk a szőlőkertbe; S hogy ott mindent elrendezzen, két nővér menjen előre. Elemóziából annyit, mennyi elég délutánra, Összecsomagolván mindent üljenek majd a kocsira. Nos, az egyik kiválasztott nem volt más, mint csekélységem; Most, is, sajnos! túlságosan, s előre megbíztak bennem. Míg reggeli 8 órakor a ház szent misét hallgatott, A két nővér a kocsira nagy buzgón mindent felrakott. S hogy aznap a gyermekeknek ki-kijusson minden jóból, Nővérünk ím krémest rendelt számukra a cukrászdából. Át is hozták melegében; fel is tették már a bakra...

Két nagy tepsit megtöltött ott, frissen süelve, mosolyogva. Beszállunk a kocsiba, s jó nővérem szól figyelmesen: „A krémestre, kedves nővér, ott a bakon, ön ügyeljen!” Fel is állok tüstént, hogy a féltett kincset ölbe vegyem, Gondolván: e kényes jószág ott lesz legbiztosabb helyen. De borzalom! míg a tepsit magam felé húzom bátran, Megbillen... s az egész krémest az utca porába zuhan! Volt ijedség!... Rémülettől majd hogy kővé nem meredtem;

Azt hittem: tán mégsem igaz, s nem jól látta a két szemem De nyomban a népsokaság odacsődült, s úgy bámulta; El kellett tehát hinnem, hogy e bajnak fele sem tréfa! Nagy sietve nekiláttunk, hogy e kotyvászt összeszedjük, De az ottállók sem késtek, s buzgón kivették a részük. Hol ez, hol meg az az inasfickó lopott el belőle, S tovaszaladt krémestünkkel, csúfolódva és nevetve. Szóval, a két nagy tepsinek alig maradt meg a fele, S mily siralmas képet nyújtott: darabokra összetörve! Nagy kínomban hirtelen egy reménysugár szállt lelkembe: „Aki csinálta a krémest, az talán még segíthetne!” El is vittem a cukrászhoz; de esengő kérésemre Fejcsóválva válaszolt, hogy csodát tenni nem kenyerre. Keseregve hoztam vissza, és bevittem a konyhába; Hadd döntsön e fontos ügyben nővérünk határozata. S minthogy rövid volt az idő, s a misére nem várhattunk. A holmival — krémest nélkül — a szőlőbe kihajtottunk. A póruljárt krémest pedig az egész ház megbámulta, S vége az lett, hogy megették odahaza, tízórára. Annak ugyan vége volt már, de nem az én bánatomnak, Az egész út keserves volt, könnyeim csak úgy hullottak. S a jó nővér vigasz helyett még fokozta félelmemet: „Mily szomorú lesz nővérünk, ha meghallja ez esetet! Lám, az egész kirándulást — tevé hozzá — elrontotta; Lehet, hogy tán ki sem jönnek; s nem is lenne az így csoda!” —

Hál' Istennek! Még kijöttek, jó nővérünk sem hiányzott, S a rettegő bűnös felé már messziről felmosolygott. Alig várván, hogy lelkemről e nagy terhet letehessem, Bűnbánatos hangulattal nővérünk elé térdeltem. De ím, szigor helyett jószág, szelídség volt minden szava: „Jó nővérem, — szólt — elég volt önnek e penitencia.

Legyen most már nyugodt s vidám, s ne gondoljon a krémesre;

Annak a históriája legyen immár elfeledve! —
Ó, mekkora kő esett le szívemről! De fel is tettem:
Hogy egész életemen át krémest többé soh'se eszem.
A kirándulás öröme sem lett általam elrontva,
Sőt oly kedélyesen telt el, mint máskor, s azelőtt, soha.
Másnap még a friss újság is tárgyalgatta ez esetet;
S az áldatlan krémes híre mindenüvé elterjedett.
Így írt: „Ha az intézetnek gyermekei kirándulnak,
Krémmel az utcaseprők, s maradak is jóllakhatnak.“

Szünórák.

Az óvodából.

Egy fiúcska az óvodában füttyült. A nővér megintve őt, mondá neki: „Édes fiam, ezt az óvodában tenni nem szép; lásd, itt van a szűz Anya, az előtt nem szabad füttyülni!“ A kis fiú reá függesztve nagy fekete szemét, ártatlan naivsággal így szólt: „Nézze kedves nővér, ott van a szent József; *ugye, annak füttyülhetek?*“

Az iskolaév elején figyelmeztette a nővér a kis óvodásokat, hogy az utcán mindig rendesen menjenek. Másnap fölmutat egy kis fiú, és két kis fiú- és leánytestvérre mutatva, vádaskodva mondja: „Kedves nővér kérem, tegnap a *Hantos és Hantosné* rendetlenül ment az utcán!“